

**РОЧЕЪ БА ТАЪЛИМИ
МУҚОИСАВӢ - ТИПОЛОГИИ
КАТЕГОРИЯҲОИ ФОНЕТИКӢ**

**О СРАВНИТЕЛЬНО-
ТИПОЛОГИЧЕСКОМ ИЗУЧЕНИИ
ФОНЕТИЧЕСКИХ КАТЕГОРИЙ**

**ON COMPARATIVE
TYPOLOGICAL STUDY OF
PHONETIC CATEGORIES**

Воҳидова Нодира Абдусатторовна, н.и.ф., мудири кафедраи забониносии ва типологияи муқоисавии факултети забонҳои хориҷӣ; **Аҳмадҷонова Маниҷаҷон Раҳимҷонова**, магистранти курси дуюми кафедраи умумидонишигоҳии забонҳои хориҷии факултети забонҳои хориҷии МДТ «ДДХ номи акад.Б.Гафуров» (Тоҷикистон, Хучанд)

Воҳидова Нодира Абдусатторовна, к.ф.н., заведующая кафедрой языкознания и сравнительной типологии факультета иностранных языков; **Ахмадҷонова Маниҷадҷон Раҳимдҷонова**, магистрант второго курса обучения общеуниверситетской кафедры иностранных языков ГОУ «ХГУ имени акад.Б.Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)

Vohidova Nodira Abdusattorova, Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer of the Department of Linguistics and Comparative Typology, **E-mail:** vohidova2020@mail.ru

Akhmadjonova Manijajon Rahimjonovna, Master Student of the all –University Department of Foreign Languages, SEI “KhSU named after acad. B.Gafurov” (Tajikistan, Khujand)

E-mail: manizhaahmadjonovna03@gmail.ru

Калидвожаҳо: таълими забонҳои англисӣ, тоҷикӣ, омӯзиши муқоисавӣ-типологияи фонетика, фонема, системаи садонокҳо ва ҳамсадоҳо, сабки фонетикӣ, забони таърихӣ.

Мақола ба таълими хусусиятҳои фонетика, аз ҷумла, моҳияти фонема, системаи садонок ва ҳамсадоҳо, ҳиҷо, зада ва тағйирёбии оҳанг дар ҷараёни нутқ, усули муқоисаи типологияи таҳқиқ ва таълими забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ дар мактабҳои олиии тахассуси филологӣ барои донишҷӯён ва магистрантон нигаронида шудааст. Усули муқоисавии типологӣ имкон медиҳад, ки дар забонҳои гуногунсохт, аз ҷумла, тоҷикӣ ва англисӣ қоидаву қонунҳои умумӣ ва хусусии забонҳо муайян карда шаванд. Ки онҳо дар бобати ба дар таълими забони англисӣ ба сифати забони таърихӣ ба қор бурдани забони тоҷикӣ чун усули самаранокӣ омӯзиши забонҳо шароити мусоид фарҳам меорад. Фонетика унсурҳои нахустини сохтори забонҳои гуногунсохт аст, ки он барои қисматҳои дигари забониносии – лексика, морфология, синтаксис ҳамчун замина хидмат менамояд. Муқоисаи типологияи таълими забонҳои гуногунсохт аз ҷониби методистону омӯзгорон ба сифати методологияи иноватсионии муосир қабул гардидааст.

Ключевые слова: английский и таджикский языки, теоретическая фонетика, фонема, система гласных и согласных звуков, фонетические стили, опорный язык, сравнительно-типологический метод исследования

Статья посвящена научной интерпретации учебного пособия по теоретической фонетике английского языка, впервые изданного на таджикском языке, для студентов и магистрантов филологической специальности высших школ. В ней рассматриваются особенности фонетики английского языка, в частности, сущность фонем, система гласных и согласных звуков, слоги, ударения, трансформация методики в речевом процессе, а также особенности методики сравнительно-типологического исследования и преподавания английского и таджикского языков. Основная цель статьи заключается в подготовке будущих специалистов в области исследования и преподавания английского и таджикского языков путем сравнительно-типологического метода. Статья предназначена как молодым исследователям, так и преподавателям, магистрантам и студентам, специалистам по английскому и таджикскому языкам. Государственного (таджикского) языка в качестве опорного языка в обучении английскому языку в национальных академгруппах. Во всех языках мира фонетика является первым структурным разделом лингвистики на которого опираются вся лексико-грамматическая система. Сравнительно

типологический способ преподавания разносистемных языков многими учеными – методистами признан эффективный инновационный метод обучения языковых дисциплин.

Keywords: English and Tajik languages, theoretical phonetics, phoneme, system of vowels and consonants, phonetic styles, reference language, comparative - typological research method

The article is devoted to the scientific interpretation of a teaching manual on theoretical phonetics of the English language, for students and master students of the philological specialty of higher schools. It examines the features of the phonetics of the English language, in particular the essence of phonemes, the system of vowels and consonants, syllables, stresses, transformation of methodology in the speech process, as well as features of the methodology for comparative typological research and teaching of English and Tajik languages. The main purpose of the article is to train future specialists in the field of research and teaching of English and Tajik languages through the comparative typological method. The article is intended for young researchers, teachers, master students and students majoring in English and Tajik languages.

Дар бадали се даҳсолаи охири таърихи халқи тоҷик, ки бо падидаи арзишмандии сиёсӣ – Истиқлолияти давлатӣ арзёбии мегардад, қомеъҳои намоёни моддию маънавӣ ба даст оварда шуданд. Аз он ҷумла, мақоми давлатӣ гирифтани забони тоҷикӣ ва ташаккул ёфтани сиёсати давлатӣ дар Тоҷикистон воқеияти нодир аст.

Равобит ва ҳамкориҳои дутарафаи Тоҷикистон бо давлатҳои мутараққии ҷаҳон зарурати ба дараҷаи олии касбӣ донишҷӯи забонҳои хориҷӣ, бахусус русӣ ва англисӣ ба миён овард. Воқеан, оғаҳӣ аз қомеъҳои замони муосир ва ҷорӣ намудани технологияи наватрини инноватсионӣ дар ҳамаи соҳаҳои ҳаёти халқ омили бебадали рушди мамлакат маҳсуб меёбад. Инак, оғоз аз соли 2020 дар Тоҷикистон марҳалаи нави тақмили забонҳои давлатӣ ва хориҷӣ шурӯъ гардид, ки мақсад, моҳият, мазмун ва роҳи воситаҳои амалисозии он дар ду ҳуҷҷати стратегияи ҳукумати «Барномаи рушди забони давлатӣ барои солҳои 2020-2030» ва «Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» ба сабади иҷро гузошта шуд.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон нақши боризии забонро дар рушди кишвар ҳамеша таъкид менамоянд, аз ҷумла, дар шодбошии худ ба муносибати Рӯзи забони давлатӣ 5 октябри соли 2024 чунин иброз доштанд: «Забони тоҷикӣ дар замони нави давлатдорӣ миллии мо барои тақвияти муносибатҳои сиёсӣ иқтисодӣ ва иҷтимоӣ фарҳангӣ ҳам дар дохил ва ҳам дар хориҷи мамлакат рисолати бештар пайдо кард. Дар ин раванд ба забони илм табдил додани забони тоҷикӣ ва истифодаи васеъ аз имконоти фаровони истилоҳоти он аз ҷумлаи муҳимтарин масъалаҳои забон дар даврони муосир ба ҳисоб мераванд. Моро зарур аст, ки барои ҳамкадами замон гардонидани забони давлатӣ ва ба пояи забони илми муосир расонидани он дастаҷамъона кӯшиш намоём... Мо бояд забони адабии тоҷикиро ҳуб донем ва омӯзиши забонҳои хориҷиро дар заминаи забони модарӣ ба роҳ монем» [1].

Дар ҷумлаи охири иқтибоси мазкур матлаби яке аз масъалаҳои муҳими методологии таълими забонҳои хориҷӣ, яъне бо усули муқоисаи типологӣ омӯхтан ва таълим додани забонҳои хориҷӣ баён гаштааст, вале мутаассифона, чунин чунин низоми таълим дар кишвар алҳол ба роҳ монда нашудааст.

Забони тоҷикӣ ва маъруфтарин забонҳои хориҷӣ – англисӣ русӣ бо вучуди тафовутҳои сохторӣ бо ҳамдигар решапайванд ҳастанд, яъне ба як оилаи забонҳо – ҳиндуаврупоӣ мансубанд. Мо, тоҷикон, ки дар мактаби таҳсилоти умумӣ дар синфҳои 5-11 дар ҳаҷми 578 соат қондаву қонунҳои забони модариро ҳарҷониба меомӯзем ва дар қорбурди он малакаи ҳосил менамоем, бояд ин донишу малакаро дар омӯзиш ва таълими забонҳои хориҷӣ ба қор барем.

Усули муқоисаи типологии таълими забонҳои хориҷӣ дар замони шурӯъӣ чун забони таъғоҳӣ дар уҳдаи забони русӣ буд. Акнун ин рисолати муҳим бар забони давлатӣ (тоҷикӣ) қарор дорад, ки ба он андешаи дар боло зикршудаи Сарвари давлат низ далолат мекунад. Қорбурди забони тоҷикӣ ба сифати таъғоҳӣ барои ҳарду забони қиёсшаванда муфид аст, ки дар раванди муайянқунии умумияту тафовути ҳамаи қисмати забонҳо, афзалият ва норасоҳои воқеии забонҳо ва меъёрҳои илми лингвистӣ ошкор мегардад.

Муҳимтар аз ҳама барои забонҳои миллии дастовардҳои забонҳои маъруфи сатҳи ҷаҳонӣ дар доираи забоншиносии умумӣ ба сифати манбаи таҷрибаи дар амал санҷидашуда хидмат менамояд. Ин андеша аз таҳқиқи руқни аввали сохтори забонҳо – фонетика оғоз мегирад. Муҳаққиқи шинохтаи ин соҳаи забоншиносии тоҷик профессор Хаскашев Т.Н. қайд мекунад, ки набудани китоби дарсии фонетика ӯро водор сохтааст, ки «мушоҳидаю мулоҳизаҳо ва дастовардҳои илмӣ худро, ки дар тули зиёда аз бист соли тадрису таҳқиқи фонетикаи забони тоҷикӣ дар системаи мактабҳои олии ҷумҳурӣ ба даст оварда аст, танзиму тафтиш намуда, аз ғалбери муваффақиятҳои забоншиносии умумӣ ва тоҷикӣ гузаронида, ба шакли китоби дарсӣ дарорад... душвории асосӣ дар китоби дарсии фонетика камбуд ё набудани маълумоти зарурӣ оиди масъалаҳои асосии ин илм аст» [5, с.3].

Ин норасоиро худи муаллиф дар натиҷаи омӯзиши амиқи забоншиносии умумӣ ва татбиқи дастовардҳои назариявии он тавассути китоби дарсиаш «Фонетикаи забони адабии тоҷик» барои мактабҳои олии [5] хеле муваффақона бартараф кардааст. Устои соҳибтаҷриба дар бораи саҳми хеш дар омӯзиши фонетикаи забони тоҷикӣ навиштааст: «Маълум, ки фонетикаи имрӯза равия ва мактабҳои гуногун (мактабҳои Москва, Ленинград, Прага ва ғ.) дорад. Муаллифи китоб (яъне Хаскашев Т.Н.) шогирди мактаби фонологии академик Л.В. Шерба мебошад. Бинобар ҳамин баёни ҷиҳати назариявии масъалаҳо дар дастур дар партави таълимоти ҳамин мактаб воқеъ гардидааст» [5, с. 4].

Аз таҳлил бармеояд, ки воқеан ҳам ба муаллиф муяссар шудааст, ки оид ба масъалаҳои калидии назарияи фонетика дар заминаи маводи забони тоҷикӣ китоби арзанда таълиф намояд.

Китоб дар 7 боб, аз ҷумла, фонетика ҳамчун илм дар бораи сохтмони овозии забон (боби 1), ҷиҳати сегонаи воҳидҳои фонетика (боби 2), системаи фонемаҳо (боби 3), фонема дар занҷири гуфтор (боби 4), ҳичо (боби 5), задаи калима (боби 6) ва оҳанг (боби 7) фароҳам омадааст.

Дар ҳамин замина дар солҳои минбаъда оид ба фонетикаи забони тоҷикӣ грамматикаи академӣ, китоби дарсӣ аз забони адабии ҳозираи тоҷик барои мактабҳои олии ҷумҳурӣ ва дастурҳои дигари таълимӣ навишта шудаанд.

Аз таълифи китоби Хаскашев Т.Н. зиёда аз 30 сол сипарӣ гашт ва дар ин муддат дар илми фонетикаи умумӣ таҳаввулот ба амал омад. Дар ин росто китоби таълимии дотсент Нематуллоева М.Н. «Назарияи фонетикаи забони англисӣ» нахустин дастур барои мактабҳои олии забони тоҷикӣ мебошад, ки он дар қиёс бо китоби «Фонетикаи забони адабии тоҷик»-и Хаскашев Т.Н. дар мисоли забони англисӣ бисёр масъалаҳои назария ва амалияи фонетикаро дар бар мегирад. Ин ду китоб дар мавриди дар муқоисаи типологӣ таълим додани масоили фонетикаи забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ метавонад натиҷаҳои тозаии илмӣ ба бор орад, ки онҳо дар вусъати фонологияи хусусӣ (тоҷикӣ, англисӣ) ва забоншиносии умумӣ хидмат намоянд.

Бо мақсади шиносӣ ва бедор кардани таваҷҷуҳи омӯзгорон перомунӣ маълумоти навро, ки дар китобҳои қиёсшаванда ҷой доранд, чанд андеша изҳор менамоем.

Муҳтавои дастури таълимии Нематуллоева М.Н. «Назарияи фонетикаи забони англисӣ» аз 16 лексия бо системаи машғулиятҳои амалӣ ва супоришҳо барои корҳои мустақилона фароҳам омадааст. Дар интиҳои китоб намунаи тестҳо, луғатномаи мухтасари мафҳумҳо (истилоҳоти соҳаи фонетика), рӯйхати адабиёт ва маохиз ҷой дода шудаанд.

Маводи назариявии дастурро дар қиёс бо манбаъҳои илмӣ таълимии тоҷикӣ доир ба фонетика ба қисматҳо ҷудо кардан мумкин аст: мавзӯ ва масъалаҳо, ки дар сарчашмаҳои илмӣ таълими забонҳои англисӣ тоҷикӣ бештар умумият доранд. Дар доираи мавзӯҳои дастури мазкур инҳо масъалаҳои фонетика ҳамчун фан (лексияи 1), ҷиҳати сегонаи воҳидҳои фонетикӣ (лексияи 2), концепсияи фонема (лексияи 3), системаи ҳамсадоҳо (лексияи 5), системаи садонокҳо (лексияи 6), ҳичо ва сохтҳои он. Ҳичоҷудоқунӣ (лексияи 9), зада дар забони англисӣ (лексияи 10), оҳанги забони англисӣ (лексияи 11), мебошанд. Вале инҳо дар баробари умумияти моҳият, мазмун ва тафсири масъала аз чанд ҷиҳат тафовутҳо доранд, ки дар муқоисаи типологияи забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ ошкор мегарданд.

1. Корбурди истилоҳоти нав. Дар китоби профессор Хаскашев Т.Н. омадааст, ки «камбудии маълумоти зарурӣ, норавшании мафҳумҳо ва категорияҳои асосии фонетикаи забони тоҷикӣ дар масъалаи истилоҳ ҳам душворӣ пеш овард. Теъдоди истилоҳоте, ки дар адабиёти методӣ лингвистии тоҷик истифода мешаванд, аз 40-50 беш нест (масалан, дар «Луғати терминҳои забоншиносӣ» - и Х. Ҳусейнов ва К. Шукурова (1983) ҳамагӣ 39 истилоҳи фонетика тафсир ёфтааст). Табиист, ки бо ин миқдор ҳамаи мафҳумҳо ва категорияҳои ин илмро шарҳ додан мумкин нест» [5, с.4].

Дастури таълимии мазкури Нематуллоева М.Н. чандон китоби калон нест, вале дар он аз теъдоди номбурда хеле зиёд истилоҳот ба кор бурда шудааст ва шоистаи таваҷҷуҳ аст, ки дар поёни китоб тавзеҳи 90 мафҳуми фонетикӣ оварда шудааст, масалан, дар забони англисӣ

фонетика ба ду система: сегменталӣ (занчирӣ) ва суперсегменталӣ (забарзанчирӣ) чудо карда мешавад. Истилоҳи аввал ифодакунандаи воҳидҳои овозист (ҳамсадо ва садонокҳо), истилоҳи дуюм мафҳумҳои аз овоз калонтари ҷараёни нутқро ифода менамояд. Ба ҳамин маънӣ истилоҳи воҳиди **просодикӣ** низ ба кор меравад.

Дар шарҳи мавзуи тағйирёбии ҳамсадо дар ҷараёни нутқ (лексияи 7) вобаста ба моҳияти ҳодисаи **ассимилятсия** (**монандшавии** овозҳо), навъҳои **комил**, **ноқис**, **мобайнӣ**, **пешрав** ба кор бурда шудааст.

Ҳамчунин дар нутқ маъқеи доимӣ пайдо кардани ҳодисаи ассимилятсия бо истилоҳи **устувор**, вале дар нутқи ғайримаъмулӣ дучор омадани ассимилятсия бо истилоҳи **тасодуфӣ** маънидод карда мешавад.

Бино ба далели дастур, ҳичо ба ҷуз се навъи маъмули **қуввагӣ** (**динамикӣ**), **мусиқавӣ** ва **микдорӣ** боз ба **сифатӣ** ё **кволигативӣ** низ тасниф мешавад.

Дар илми забоншиносӣ соҳаи услубшиносӣ нисбатан нав аст, вале он бо истилоҳи **сабкӣ фонетикӣ** дар забонҳо, аз ҷумла, англисӣ хеле пештар роиҷ гаштааст. Дар ин замима ба истилоҳи **фоностилистика** (ба маънои **сабкӣ фонетикӣ**) ишорат рафтааст. Ёдрас мешавем, ки услубиёти фонетика дар забон шиносоии тоҷик маъқеъ пайдо кардааст [2, с. 53-64].

2. Тавсеа ё такмили шарҳи хусусиятҳои категорияҳои фонетикӣ. Дар банди вариантҳои фонемаҳо ба навъҳои **асосӣ** ва **иловагӣ** ё **субсидарӣ** чудо шудаанд, ки дар мавриди аввал ҳамаи аломатҳои фонемаро дарбар мегиранд, дар мавриди дигар бошад, дар ҷараёни нутқ ба аломатҳои хос доштан ишорат мекунам.

Дар бобати методҳои таҳқиқот, ки ба мушоҳидавӣ, субъективӣ ва объективӣ тасниф шудааст, сухан аз дастгоҳҳои махсус (платография, лориндоскопия, фотография, рентгенография, артикулография меравад, ки ба усулҳои объективӣ мансуб аст.

Умуман ба қазияи фонема (фонология), ки аз қисматҳои калидии фонетика ба шумор меравад, бештар маълумот дода шудааст. Чунончи, дар банди консепсияи фонема (лексияи 3) сухан аз моҳияти назарияҳои таҳти унвони материалистӣ, абстрактӣ, функционалӣ, физикӣ бо тавзеҳи хидмати асосгузори назарияҳои махсусиятҳои истилоҳоти зикршуда меравад. Назарияи фонема дар заминаи мактабҳои фонологии Прага, Лондон ва Амрико маънидод гардидааст.

Ба мисли ҳамин дар дастур принципҳои таснифоти ҳамсадоҳо, ки ба фонологияи рус мансуб аст, маълумоти муфасссал дода шудааст. Шоёни пайравист, ки дар асоси тавзеҳоти комил хусусиятҳои сегонаи овозҳои ҳамсадо ва садонок забони англисӣ (ҷой ва тарзи артикулятсия, иштироки садо ва шавшув) тасниф ва маънидод шудаанд.

Дар дастур мавзуи ҳичо (лексияи 8) хеле амиқ таҳлил гардидааст, ки дар он дар заминаи маводи манбаъҳои илмӣ таълимӣ 7 хели ҳичо нишон дода шудааст.

3. Истифодаи манбаъҳои илмӣ таълимӣ. Муҳимтарин хосияти дастури таълимии Нематуллоева М.Н. дар манбаъшиносӣ мебошад. Дар аксар маврид шарҳи масъалаҳои назариявии фонетика зимни таҳлили манбаъҳои ҷаҳонии илмӣ таълимӣ сурат гирифтааст. Онҳо ба омӯзгорон имкон медиҳанд, ки доир ба масъалаи муҳокимашаванда маълумоти дақиқро асоснок бигиранд, аз ҷониби дигар, огоҳ шаванд, ки қазияи мавриди назар дар кадом сарчашмаҳои маъруф ҷой доранд. Масалан, дар лексияи 12 сухан аз вазифаҳои оҳанги баён меравад. Аслан дар китобҳои дарсӣ вазифаҳои грамматикӣ ва эҳсосии (эмотсионалӣ) оҳанг нишон дода мешаванд, дар дастури мазкур андешаҳои олимони академик Л.В. Шерба, А.Н. Пешковский, В.В. Виноградов, Т.Н. Николаева, Н.В. Черемисина, Д. Кристал аз 3 то 6 навъ тасниф гардидаанд.

Дар дастур ба мактабҳои фонологӣ дарси алоҳида (лексияи 4) бахшида шудааст. Ба мисли ҳамин дар банди «Унсурҳои таърифи оҳанги гуфтор» (лексияи 11) қиёсан андешаҳои мутахассисон Д. Чонс, Л. Армстронг, И. Вард, Г.П. Торсуев, В.А. Василев ва дигарон тазаккур ёфтаанд.

Навъ ва сабкҳои талаффуз яке аз масъалаҳои хоси забони англисӣ аст, ки аз рӯи корбурд онҳо ба **сабкҳои иттилоотӣ** (ахборӣ), **таълимӣ**, **публицистӣ**, **дипломатӣ** ва **муоширатӣ** - **гуфтугӯӣ** тасниф ва маънидод шудаанд.

4. Баъзе хусусиятҳои забони англисӣ дар қисмати фонетика дар дигар забонҳои маъруф ба мушоҳида намеоянд. Дар ҳамаи забонҳо шояди забони адабӣ ва лаҳҷавӣ аз ҷиҳати сохтор, луғат ва грамматика тафовутҳои аён доранд, ин ба забони англисӣ ҳам хос аст. Вале махсусияти забони англисӣ дар ин аст, ки «ҳамаи халқиятҳои англисзабон тарзи талаффузи миллии ба худ хосро доро ҳастанд, ки маҳз ҳамин вижагиҳо вариант – гунаҳои забони англисиро ташкил медиҳанд» [4, с. 74]. Барои забони англисии англисҳо – English – English» талаффузи қабулшуда R.P. – Received Pronunciation, барои гунаи амрикоии забони англисӣ – American English, барои гунаи австралий – Australian English аст. Дар навбати худ, вариантҳои миллии забони англисӣ ба шеваҳои минтақавӣ ҷудо мешаванд. Дар айни замон дар ҷаҳон гунаи пазируфташудаи расмӣ забони англисии бритониёвӣ ва амрикоӣ маҳсуб меёбад. Дар дастур ба сифати дарсҳои алоҳида меъёрҳои талаффуз дар забони англисии Бритониё (лексияи 15), Амрико (лексияи 16) ва тафовутҳои онҳо дар зада ва оҳанг нишон дода шудаанд.

Мутахассисони соҳаи фонетикаи забонҳои ҳам англисӣ ва ҳам тоҷикӣ, бо вучуди таҳлилҳои фарогир эътироф кардаанд, ки бисёр паҳлуҳои илми овошиносӣ дар забонҳо, аз ҷумла, англисӣ тоҷикӣ нокушода мондаанд. Аз ҷумла, дар дастури устод Нематуллоева М.Н. омадааст, ки «дар задаи англисӣ **нақши омилҳои мусиқавӣ ба омӯзишу тадқиқоти манбада эҳтиёҷ дорад**» [4, с. 55]. Овошиносии маъруфи тоҷик профессор Хаскашев Т.Н. дар бораи табдили сабкҳои фонетикӣ академик Л.В. Шерба сухан ронда, эътироф мекунад, ки фарқи тавсифи онҳо бисёр душвор аст. **Таҳқиқи нашудани сабкҳо дар забоншиносии тоҷик ва умумӣ** иҷрои ин корро душвортар месозад [5, с. 25].

Дар китоби дарсии профессор Хаскашев Т.Н. низ масъаласе баррасӣ гаштаанд, ки бо чунин тафсилот дар манбаҳои дигари илми фонетика тавзеҳ наёфтаанд. Чунинчи, дар банди «Фонетика дар занҷири гуфтор» 8 ҳодисаи фонетикӣ бо мисолҳо нишон дода шудааст, ки 4 навиҷи унсурҳои оҳанг, гурӯҳбандии системаи садоҳо, нақши рентгенограммаи садонокҳо, тонограммаи навиҷҳои ҷумла ва ғайра.

Ҳамин тариқа, аз он ҷӣ гуфта шуд, метавон қазоват кард, ки китобҳои таълимии устоди соҳибтаҷриба Хаскашев Т.Н. ва Нематуллоева М.Н. дар ва таълими муқоисавии забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ имкони зиёд муҳайё месозанд. Рушди забонҳои тоҷикӣ (давлатӣ) ва англисӣ дар марҳалаи ҳозира аз вазифаҳои стратегии давлатии таълим дар мактабҳои олио миёна маҳсуб меёбад.

АДАБИЁТ:

1. Раҳмон, Эмомалӣ. Паёми шодбошӣ ба муносибати Рӯзи забони давлатӣ // Минбари халқ. 2024 – 9 сентябр.
2. Абдуқодиоров, А. Услубиёт ва ҳусни баён. Дастури таълим / А. Абдуқодиоров А. Давронов. – Хучанд: Нури маърифат, 2020. – 360 с.
3. Аракин, В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков. Учебное пособие / В.Д. Аракин. – М: 1976. – 256 с.
4. Нематуллоева, М.Н. Назарияи фонетикаи забони англисӣ. – Хучанд: Меъроҷ, 2021. – 148 с.
5. Хаскашев, Т.Н. Фонетикаи забони адабии тоҷик. – Душанбе: Маориф, 1989. – 200 с.

REFERENCES:

1. Rahmon, Emomali. Congratulatory message on the occasion of the State Language Day // People's Pulpit. 2024 – September 9.
2. Abdukodirov, A. Uslubiyot va husni bayan. Dasturi tsaturi / A. Abdukodirov A. Davronov. – Khujand: Nuri marifat, 2020. – 360 p.
3. Arakin, V.D. Comparative typology of English and Russian languages. Textbook / V.D. Arakin. – M: 1976. – 256 p.
4. Nematulloeva, M.N. Theory of English phonetics. – Khujand: Me'roj, 2021. – 148 p.
5. Khaskashev, T.N. Phonetics of the Tajik literary language. – Dushanbe: Maarif, 1989. – 200 p.